

actions can be started before information is entered in the EDPR in the absence of such an opportunity; 2) procedures for conducting a search/inspection of housing, other property or a person. A search or inspection in criminal proceedings under martial law may be conducted without witnesses, with mandatory continuous video recording; 3) terms of execution of procedural actions in criminal proceedings; 4) features of the interrogation of the suspect, which must be accompanied by a video recording. The data obtained during the interrogation can be used in court as evidence, in the case of a complete and continuous video recording of the interrogation and the receipt of this data. The participation of the suspect's lawyer in the interrogation process is also mandatory. In Prospects for further scientific research can be an analysis of the balance of private and public interests in criminal proceedings, as well as the appropriateness of law enforcement activities in criminal proceedings.

Keywords: *criminal proceedings, crime, martial law, legislation, legal regulation.*

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-45-50

Сергій БАСАЛИК[©]

кандидат юридичних наук

Максим ГНЕТНЕВ[©]

кандидат юридичних наук, доцент

*(Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна)*

СУСПІЛЬНО-ПРАВОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена висвітленню суспільно-правового обґрунтування обмеження прав громадян в оперативно-розшуковій діяльності в умовах воєнного стану. Зазначено, що кожне суспільство, будь-яка держава не застраховані від протиправних проявів, що вчиняються окремими особами і завдають шкоди суспільству загалом. Більше того, зовнішня агресія росії вносить додаткові корективи до суспільного сприйняття обмежень прав громадян в правоохоронній діяльності для суспільного блага. Саме висока мета оперативно-розшукових заходів – захист громадян від протиправних посягань – виправдовує тимчасове обмеження їх конституційних прав. При цьому рівень регламентації прав та свобод громадян, а також форми їх обмеження на законодавчому рівні не є такими, що відповідають реальній оперативно-розшуковій обстановці та умовам воєнного стану.

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність, права людини, обмеження прав, злочин, протиправна діяльність, суспільство, безпека.*

Постановка проблеми. Рівень захищеності та можливість реалізації прав і свобод людини відрізняє цивілізоване суспільство від нецивілізованого, а також визначає розвиток більшості країн на шляху політичної демократії, економічного прогресу та співробітництва. Історія людства свідчить про можливість еволюції суспільства шляхом домінування свободи і права, формування вільної, незалежної, законслухняної особистості. Оптимальне співвідношення публічних та особистих інтересів можливе шляхом забезпечення пріоритету прав і свобод людини та громадянина, зважаючи на права особистості, держави та громадянського суспільства.

Наявність інституту прав і свобод людини та громадянина у конституційній державі, закріплюючи волю народу і кожної людини, забезпечує їх захист та формує основи їх гарантій [6, с. 3]. При цьому в державі існують сфери та умови, які

© С. Басалик, 2022

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4060-8673>

sergiobuldik@gmail.com

© М. Гнетнев, 2022

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3050-5328>

m.k.gnetnev@gmail.com

передбачають правомірне обмеження конституційних прав і свобод. Зокрема, оперативно-розшукова діяльність є однією зі сфер, де допускається правомірне обмеження прав та свобод громадян. А однією з умов є воєнний стан, який введений з моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Враховуючи те, що правомірне обмеження конституційних прав і свобод в оперативно-розшуковій діяльності за формальної оцінки може бути прирівняне до їх порушення, постає питання, чи вплине введення воєнного стану на захищеність прав та чи не призведе до свавілля з боку правоохоронних органів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематику прав і свобод людини в різні періоди розвитку суспільства досліджували вчені різних галузей права. У загальнотеоретичному плані проблеми прав людини досліджувалися В. Авер'яновим, О. Бандуркою, Ю. Битяком, І. Бородіним, О. Бочковим, А. Васильєвим, М. Вітруком, Л. Воєводіним, О. Герасимовою, І. Голосніченком, Р. Калюжним, І. Козаченком, А. Комзюком, Я. Кондратьєвим, М. Корнієнком, А. Михайленком, О. Негодченком, І. Петрухіним, В. Петковим, П. Рабіновичем, Б. Розовським, О. Селіховою, В. Сташисем, В. Тацієм, М. Шелухіним, Ю. Шемшученком, В. Шкарупю, О. Ярмишем та ін. [2, с. 5–8; 3, с. 17–23; 5; 7, с. 161–170; 8, с. 12–14; 10; 9; 13, с. 92–94.]. Твердження й висновки вчених становили концептуальне підґрунтя для наукової розробки загальних проблем прав людини, окремих видів і конкретних прав особистості.

Водночас наявні наукові праці вчених-юристів не вичерпують всієї складності проблеми, а радше утворюють фундаментальну базу для подальшого її дослідження. Особливої актуальності питанню захисту прав людини в оперативно-розшуковій діяльності додає воєнний стан, який містить у собі додаткові ризики їх порушення. Викладене підтверджує актуальність обраної тематики та необхідність проведення додаткового наукового дослідження.

Мета статті – на підставі норм чинного законодавства та практики його застосування висвітлити суспільно-правове обґрунтування обмеження прав громадян в оперативно-розшуковій діяльності в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Сама сутність оперативно-розшукової діяльності створює передумови до обмеження конституційних прав громадян та допускається з боку суспільства внаслідок чіткого та безкомпромисного механізму ухвалення рішень про проведення оперативно-розшукових заходів.

Права людини становлять комплекс юридичних можливостей, які зумовлені фактом існування людини в цивілізованому суспільстві, одержали юридичне закріплення і забезпечуються державою.

В умовах правової держави доцільно реалізується принцип: людині можна все, що не заборонено законом. Отже, обмеження свободи визначається лише законом і такі обмеження повинні бути лише для забезпечення загального добробуту та захисту більш вагомих прав і свобод людини.

Обмеження прав та свобод зазіхає на недоторканність особи, впливає на свідомість і вчинки людини, порушує цілісність прав особистості, а тому вимагає особливого режиму: дотримання умов, наявність підстав, передбачених законом, механізму судового контролю, прокурорського нагляду, відомчого контролю за законністю й обґрунтованістю обмежень, а також надання особі, права і свободи якої обмежені, права на судовий захист. Адже в межах оперативно-розшукової діяльності за наявності відповідних умов відбувається обмеження прав і свобод громадян, яке, за абстрактно-формальною оцінкою, може бути прирівняне до їх порушення [11, с. 340]. Саме ця специфічна риса оперативно-розшукової діяльності зумовлює потребу в її чіткому законодавчому регулюванні та створенні відповідних гарантій, щоб не допустити протиправного звуження чи ігнорування інтересів осіб, що опинилися у сфері протидії злочинності.

Однак сьогодення диктує свої умови, вносячи корективи, що не можуть бути передбачені у законодавстві, яке розраховане на «ідеальні» суспільні відносини. Після введення в Україні воєнного стану усі, без винятку, суспільні відносини були деформовані особливими умовами реалізації. Саме тому, навіть дотримання законодавчо закріпленого особливого порядку проведення оперативно-розшукових заходів, що тимчасово обмежують конституційні права громадян, супроводжується великою кількістю проблем, вирішення яких можливе лише двома способами: 1) провести

оперативно-розшукові заходи з порушенням для отримання очікуваного результату; 2) відмовитись від проведення таких заходів до внесення змін у законодавство або до зміни об'єктивних обставин, чим створити передумови до продовження вчинення протиправної діяльності або порушення прав потерпілих.

Крім того, до введення воєнного стану оперативні підрозділи вже перебували в умовах правової невизначеності щодо проведення оперативно-розшукових заходів, що тимчасово обмежують конституційні права громадян, адже до сьогодні не вирішена проблема обґрунтованості критеріїв тяжкості вчиненого злочину, покладених законодавцем в основу допустимості здійснення оперативно-розшукової діяльності, пов'язаної з тимчасовим обмеженням прав особи. Досі не визначено, як здійснювати ОРД у справах, де тяжкість кримінального правопорушення, яке готується, можна підтвердити тільки шляхом проведення оперативно-розшукових заходів, що тимчасово обмежують конституційні права громадян, які допускається здійснювати тільки щодо підготовки тяжких та особливо тяжких злочинів.

За таких умов оперативно-розшукова діяльність, яка є основним джерелом інформації щодо протиправної діяльності і результати якої лягають в основу обвинувачення у більше ніж 80 % кримінальних проваджень, втрачає свою ефективність.

У світлі розглядуваної проблеми доречно згадати закордонний досвід співвідношення захисту прав громадян та громадської безпеки. До початку 90-х рр. ХХ ст. Нью-Йорк вважався одним із найбільш кримінальних міст світу. Мер міста Р. Джуліані поставив завдання змінити ситуацію. З цією метою було здійснено цілу низку заходів, в основу яких покладено принцип «нульової терпимості». Суть полягала в тому, щоб поліція вживала негайних заходів за всіма, навіть незначними злочинами.

«Нульова терпимість» сполучена з насиченням криміногенних мікрорайонів співробітниками поліції в цивільному, проведенням маскованих оперативно-розшукових операцій проти наркоторговців, злодіїв, грабіжників, привела до того, що з 1990 до 1997 р. кількість убивств у Нью-Йорку скоротилася з 2200 до 767, тобто майже втричі. І навіть після відставки Р. Джуліані з поста мера Нью-Йорка принцип «нульової терпимості» залишається в основі заходів боротьби зі злочинністю. Як слушно зауважив Б. Г. Розовський, будь-які обмеження несумісні з поняттям цивілізованого суспільства, поняттями права, орієнтованого на дієву охорону прав і свобод людини і громадянина [12].

Сьогодні Україна перебуває в умовах, які набагато гірші за криміногенною ситуацією, ніж Нью-Йорк у 1990-ті, а тому потребує перегляду державна політика щодо застосування правоохоронними органами заходів, що тимчасово обмежують конституційні права громадян. Заходи, сили і засоби ОРД повинні бути задіяні за реальної потреби і наявності до того можливості для досягнення мети здійснення правосуддя за всіма протиправними діяннями.

Погоджуємось з О. Бочковим, що в цивілізованій правовій державі особистість, її інтереси, права та свободи мають бути найвищою цінністю. Проте як би ми не звеличували особистість, вона була, є й залишиться часткою суспільства. А отже, інтереси особистості не можуть протиставлятися інтересам суспільства, особливо в умовах війни [1, с. 2–11].

Соціально-правова зумовленість обмеження конституційних прав громадян в оперативно-розшуковій діяльності в сучасних реаліях полягає в неприпустимості конкуренції демократії з безпекою суспільства. Як відзначають дослідники, «безпека – складне соціальне явище, що суперечливим чином відображає відносини різних соціальних суб'єктів. Часто одні з них прагнуть забезпечити свою безпеку за рахунок інших або у своїй діяльності не беруть до уваги інтереси інших соціальних груп і їх потребу в безпеці. Мову в такому разі треба вести про своєрідний «соціальний егоїзм», який якщо й був відносно терпимий у попередні епохи, то в епоху наростаючої глобалізації сам починає ставати серйозною загрозою. Звідси необхідність розрізняти загальне, соціально-значуще уявлення про безпеку і уявлення, обумовлене суб'єктивними позиціями, неоднозначними оцінками і перевагами»... Протиставлення безпеки особи і безпеки соціальної безпеці взагалі, як правило, виникає в історично конкретних обставинах, пов'язаних, як не дивно, з відносно стабільними і безпечною періодами розвитку того чи іншого суспільства. Події 11 вересня 2001 року чудово це підтверджують, оскільки до цього дня США достатньо довго не знали серйозних проблем у забезпеченні безпеки, через що в громадській думці цінність безпеки, що сприймається як даність, відсунулася на другий план. Закономірно, що в певний момент

уявлення, що безпека перешкоджає свободі особи, змінилося уявленням про безпеку як про необхідну умову свободи».

Говорячи про можливість та соціальну зумовленість обмеження прав і свобод громадян під час здійснення ОРД, необхідно врахувати, що злочином порушуються права й інтереси не тільки того, у кого щось викрали, кому заподіяли каліцтво, але й у низки осіб, посягання на чії права не охоплювалося наміром злочинця. До таких осіб можемо зарахувати очевидців, сусідів, осіб, які перебувають в особистих, службових або інших стосунках з потерпілим чи підозрюваним, а також інші особи, які можуть потрапити в поле зору правоохоронних органів під час розкриття злочину [4, с. 126–133].

Ще більшої актуальності вказані твердження набувають сьогодні, в умовах війни. Невиправдана пересторога чи нерішучість в отриманні оперативної значущої інформації, у тому числі й шляхом здійснення ОРД, може становити загрозу не тільки окремим особам, а й загалом обороноздатності країни, бо серед осіб, щодо яких є оперативна інформація щодо протиправної діяльності можуть бути представники диверсійно-розвідувальних груп противника, які планують диверсії у тилу.

За односторонньо-формальною оцінкою вся оперативно-розшукова діяльність, так само як і діяльність слідчого, може бути визнана порушенням прав і свобод людини. Проте фактично такого порушення не відбувається, адже така діяльність дозволена законом. Оперативно-розшукова діяльність проводиться в умовах і межах законодавчого обмеження прав і свобод громадян. Тому жодного їх порушення не відбувається. Йдеться про достатність підстав ОРД, але це чинник оцінний, зі всіма наслідками, які звідси випливають.

Необхідно враховувати вагомий аргумент, який чомусь не береться до уваги дослідниками: оперативно-розшукові заходи, що тимчасово обмежують конституційні права громадян, здійснюються з дотриманням найдемократичнішої з відомих сьогодні у світі процедури – розглядання питання про їх допустимість у кожному конкретному випадку судом. І якщо суд, даючи дозвіл, свідомо не був уведений в оману, то дотримання гарантій охорони прав і свобод людини, передбачених законом, забезпечується максимально повною мірою.

Звісно, потрібно з обережністю підходити до вирішення питання про проведення оперативно-розшукових заходів, коли немає стовідсоткової впевненості в причетності особи до вчинення кримінального правопорушення і є ризик завдання їй шкоди. Беззаперечним є вислів Б. Г. Розовського: «Вузконаправлена оцінка громадянином своїх прав і свобод, при безперечному їх пріоритеті, але поза інтересами суспільства, неприпустима [12]».

Приєднання України до міжнародних актів про права людини, ухвалення Конституції, яка проголошує права і свободи особи як найвищу цінність, давно вимагає радикального перегляду ролі права в суспільстві, зміни його меж і особливостей. Захист прав людини від надмірної правової регламентації і вплив права на відносини, які не підлягають регулюванню, – одна з гарантій дотримання та реалізації прав і свобод особи.

Висновки. Отже, права людини є невід’ємною часткою суспільства в цілому, а їх забезпечення та захист є основним та першочерговим завданням будь-якої держави. Проте треба врахувати, що кожне суспільство, будь-яка держава, на жаль, не застраховані від протиправних проявів, що вчиняються окремими особами і завдають шкоди суспільству загалом. Саме для того щоб захистити суспільство від протиправного впливу, і створені правоохоронні органи, які для протидії найнебезпечнішим проявам наділені винятковими засобами, одним з яких є оперативно-розшукова діяльність. Більше того, зовнішня агресія росії вносить додаткові корективи до суспільного сприйняття обмежень прав громадян в правоохоронній діяльності для суспільного блага. Оперативні підрозділи, здійснюючи оперативно-розшукову діяльність, наділені правом тимчасового обмеження конституційних прав громадян під час проведення окремих оперативно-розшукових заходів. Саме висока мета таких заходів – захист громадян від протиправних посягань – виправдовує тимчасове обмеження їх конституційних прав.

Крім того, треба зауважити, що рівень регламентації прав та свобод громадян, а також форми їх обмеження на законодавчому рівні не є такими, що відповідають реальній оперативно-розшуковій обстановці та умовам воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Bochkoviy O., Khankevich A. The Impact of Information Technology on Ensuring Human Rights and Freedoms in an Open Society. *European Reforms Bulletin scientific peer-reviewed journal*. 2020. № 3. С. 2–11.
2. Авер'янов В. Б. Принцип верховенства права і реформа українського адміністративного права. *Адвокат*. 2000. № 2. С. 5–8.
3. Бандурка О. М. Права і свободи людини та громадянина, судовий їх захист. *Концепція розвитку законодавства України* : матеріали науково- практ. конф. / Ін-т законодавства Верховної Ради України; ред. В. Ф. Опришко. Київ, 1996. С. 17–23.
4. Бочковий О. В. Проблемні питання отримання судового дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують конституційні права громадян. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2008. Спец. вип. № 1. Ч. 2. С. 126–133.
5. Гуренко М. М. Зародження та становлення ідеї гарантій прав і свобод людини і громадянина у ліберальній теоретико-правовій думці : монографія. Київ : Логос, 2000. 167 с.
6. Гуренко М. М. Розвиток політико-правової думки про гарантії прав та свобод людини та громадянина : монографія. Київ : Логос, 2002. 252 с.
7. Козаченко І. П. Дотримання прав і свобод людини при проведенні тимчасових і виняткових оперативно-розшукових заходів. *Наук. вісн. Дніпропетр. юрид. ін-ту МВС України*. 2000. № 1. С. 161–170.
8. Кондратьев Я. Ю. Конституційні права і свободи людини і громадянина під захистом кримінального закону. *Теорія та практика застосування чинного кримінального і кримінально-процесуального законодавства в сучасних умовах*. Київ, 2002. Ч. 1. С. 12–14.
9. Михайленко А. Р. Расследование преступлений: законность и обеспечение прав граждан. Киев : Юринком Интер, 1999. 445 с.
10. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). Харків : Право, 1997. 63 с.
11. Розовский Б. Г. Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса. Луганск : ЭССЕ. 2004. 600 с.
12. Розовский Б. Г. Противопреступное право : монография. Луганск, ЭССЕ. 2012. 500 с.
13. Шемшученко Ю. С. Конституція України і права людини. Конституція України – основа модернізації держави та суспільства : матеріали наукової конф. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, М. І. Панов. Харків, 2001. С. 92–94.

Надійшла до редакції 31.08.2022

References

1. Bochkoviy, O., Khankevich, A. (2020) The Impact of Information Technology on Ensuring Human Rights and Freedoms in an Open Society. *European Reforms Bulletin scientific peer-reviewed journal*. № 3, pp. 2–11.
2. Averianov V. B. (2000) Pryntsyp verkhovenstva prava i reforma ukrainskoho administratyvnoho prava [The principle of the rule of law and the reform of Ukrainian administrative law]. *Advokat*. № 2, pp. 5–8. [in Ukr.].
3. Bandurka, O. M. (1996) Prava i svobody liudyny ta hromadianyna, sudovyi yikh zakhyst. Kontseptsiiia rozvytku zakonodavstva Ukrainy [Human and citizen rights and freedoms, their judicial protection. The concept of the development of legislation of Ukraine] : materialy naukovo- prakt. konf. / In-t zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy; red. V. F. Opryshko. Kyiv, pp. 17–23. [in Ukr.].
4. Bochkoviy, O. V. (2008) Problemni pytannia otrymannia sudovoho dozvolu na provedennia operatyvno-rozshukovykh zakhodiv, shcho obmezhuut konstytutsiini prava hromadian [Problematic issues of obtaining court permission to conduct investigative measures that limit the constitutional rights of citizens]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka*. Spets. vyp. № 1. Part 2, pp. 126–133. [in Ukr.].
5. Hurenko, M. M. (2000) Zarodzhennia ta stanovlennia idei harantii prav i svobod liudyny i hromadianyna u liberalnii teoretyko-pravovii dumtsi [The birth and formation of the idea of guarantees of human and citizen rights and freedoms in liberal theoretical and legal thought] : monohrafiia. Kyiv : Lohos, 167 p. [in Ukr.].
6. Hurenko, M. M. (2002) Rozvytok polityko-pravovoi dumky pro harantii prav ta svobod liudyny ta hromadianyna [Development of political and legal opinion about guarantees of human and citizen rights and freedoms] : monohrafiia. Kyiv : Lohos, 252 p. [in Ukr.].
7. Kozachenko, I. P. (2000) Dotrymannia prav i svobod liudyny pry provedenni tymchasovykh i vyniatkovykh operatyvno-rozshukovykh zakhodiv [Observance of human rights and freedoms when conducting temporary and exceptional investigative measures]. *Nauk. visn. Dnipropetr. yuryd. in-tu MVS Ukrainy*. № 1, pp. 161–170. [in Ukr.].
8. Kondratiev, Ya. Yu. (2002) Konstytutsiini prava i svobody liudyny i hromadianyna pid zakhystom kryminalnoho zakonu [Constitutional rights and freedoms of a person and a citizen under the

protection of the criminal law]. *Teoriia ta praktyka zastosuvannia chynnoho kryminalnoho i kryminalno-protsesualnoho zakonodavstva v suchasnykh umovakh*. Kyiv, part 1, pp. 12–14. [in Ukr.].

9. Mihaylenko, A. R. (1999) *Rassledovanie prestuplenij: zakonnost i obespechenie prav grazhdan* [Investigation of crimes: legality and ensuring the rights of citizens]. Kyiv : Yurinkom Inter., 445 p. [in Russ.].

11. Rabinovych, P. M. *Prava liudyny i hromadianyna u Konstytutsii Ukrainy (do interpretatsii vykhidnykh konstytutsiinykh polozhen)* [Human and citizen rights in the Constitution of Ukraine (before the interpretation of the original constitutional provisions)]. Kharkiv : Pravo, 1997. 63 p. [in Ukr.].

12. Rozovskiy, B. G. (2004) *Nenauchnye zametki o nekotoryh nauchnykh problemah ugovnogo processa* [Non-scientific notes on some scientific problems of the criminal process]. Lugansk : ESSE. 600 p. [in Russ.].

13. Rozovskiy, B. G. (2012) *Protivoprestupnoe parvo* [Anti-crime law] : monografiya. Lugansk, ESSE. 500 p. [in Russ.].

14. Shemshuchenko, Yu. S. (2001) *Konstytutsiia Ukrainy i prava liudyny. Konstytutsiia Ukrainy – osnova modernizatsii derzhavy ta suspilstva* [The Constitution of Ukraine and human rights. The Constitution of Ukraine is the basis for the modernization of the state and society] : materialy naukovoi konf. / uporiad.: Yu. M. Hroshevyi, M. I. Panov. Kharkiv, pp. 92–94. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhii Basalyk, Maksym Hnietniev. Socio-legal justification of the restriction of the rights of citizens in operative and investigative activities in the conditions of martial law. The article is devoted to the coverage of the social and legal justification of the restriction of the rights of citizens in operative and investigative activities in the conditions of martial law. It is noted that every society, every state is not immune from illegal manifestations committed by individuals and causing damage to society as a whole. Moreover, russia's external aggression makes an additional correction to the public perception of restrictions on the rights of citizens in law enforcement activities for the public good. It is the lofty goal of operative search measures – the protection of citizens from illegal encroachments – that justifies the temporary limitation of their constitutional rights.

Taking into account the fact that the legitimate restriction of constitutional rights and freedoms in operative investigative activity, according to a formal assessment, can be equated with their violation, the question arises whether the introduction of martial law will affect the protection of rights and whether it will lead to arbitrariness on the part of law enforcement agencies.

However, unjustified caution or indecision in obtaining operational information, including through the implementation of OIA, can pose a threat not only to individuals, but also to the country's defense capability in general. After all, among the persons with regard to whom there is operative information regarding illegal activities, there may be representatives of sabotage and intelligence groups of the enemy, who are planning sabotage in the rear.

Russia's external aggression makes an additional correction to the public perception of restrictions on the rights of citizens in law enforcement activities for the public good. The lofty goal of operative investigative activity – protecting citizens from illegal encroachments – justifies the temporary limitation of their constitutional rights. At the same time, the level of regulation of the rights and freedoms of citizens, as well as the forms of their limitation at the legislative level, are not such that they correspond to the real operative and investigative situation and the conditions of martial law.

Keywords: *operative and investigative activity, human rights, restriction of rights, crime, illegal activity, society, security.*